

si zasluhovala rozpracovanie otázka hraníc medzi triedami a pod.

Práca P. Machonina patrí medzi prvé knihy v našej marxistickej literatúre, ktoré sa zaoberajú problematikou triednej štruktúry. Svojou obsažnosťou stane sa iste vyhladávanou pomôckou pre pracovníkov na ideologickom fronte a súčasne bude tiež dobrým podnetom pre širšiu výmenu názorov a pre ďalšie spracovanie tejto problematiky.

F. Píkrýl

● KNIHA O GEOPOLITIKE. — Pod názvom *Teorie životního prostoru* vyšla v českom preklade kniha G. Heydena *Kritik der deutschen Geopolitik* (Praha, 1960, Orbis, strán 241). Jej obsah sa člení na tri časti: v prvej sa skúma tzv. geografický determinizmus (geografická škola v sociológii) v konfrontácii s historickým materializmom; predmetom druhej časti, ktorá je fašizmom knihy, je geopolitika v hitlerovskom Nemecku a jej historické korene, a v tretej časti sa hovorí o súčasných geopolitických teóriách v NSR a USA.

V čom spočíva zlo geopolitiky? Geografická podmienenosť politiky každého štátu (napr. polohou) je predsa očividná. A predsa geopolitika ocitla sa pred norimberským súdom a bola tam odsúdená ako teória protivedecká a antihumánna.

Vec sa má tak, že „čistá“ geopolitika tvorí len 25 % z teoretického celku, do ktorého je začlenená. Podľa hlavného predstaviteľa geopolitiky v hitlerovskom Nemecku Karla Haushofera dá sa asi 25 % historického vývoja vysvetliť z „črt, určených pôdou, zviazaných so zemou“. Nejde mu totiž o to, aby „úlohu scény, pôdy, priestoru postavil nad úlohu hrdinu“, to znamená nad „bohóm zoslaného vodcu“ (str. 98). A práve tento kult „bohóm zoslaného vodcu“ bol príčinou, že geopolitika i s K. Haushoferom sa ocitla pred norimberským súdom. Presnejšie povedané: teória, súčasťou ktorej je geopolitika, skladá

sa z 25 % geografického determinizmu (čistá geopolitika), 25 % sociálneho darvinizmu (boj o život, životný priestor, organistické poňatie štátu), 25 % rasistickej antropológie a 25 % heglovskej filozofie ako ideológie nacionalistického imperializmu. Geopolitika je teda parciálna teória, ktorá je od svojho vzniku (prvý tento termín použil švédsky učenc a politik R. Kjellén, stúpenec pangermanizmu) nerozlučne spätá s ideológiou fašizmu a autor ju preto oprávnene rozhodne odsudzuje.

Geopolitika sa pestuje v NSR i v súčasnej dobe. Jej úloha dnes je, pravda, pozmenená. Teraz ide o geografické odvodňovanie nutnosti európskej integrácie pod nemeckým vedením, práva na vlasť, politicko-hospodárskej expanzie do Afriky atď.

Kniha G. Heydena aspoň v malej miere zaplňa veľkú medzeru v našej literatúre z oblasti antropogeografických a sociálno-biologických teórií. Už Lenin — ako uvádza autor — upozorňoval na to, že viac pozornosti treba venovať antropogeografickým náukám. Kniha *Teorie životního prostoru* poskytuje v tomto ohľade mnoho podnetov pre teoretické bádanie v takých vedách ako sú antropogeografia, demografia, antropológia a sociológia, a vhodne zapadá do rámca boja proti obnove nemeckého revanšizmu a imperializmu.

J. P.

● EXISTUJE OKREM VEDECKÉHO POZNANIA POZNANIE NÁBOŽENSKÉ? — Tertullian jeden z prvých „otcov cirkvi“ (okolo r. 150—222) dovedol do krajnosti protiklad medzi kresťanstvom a vedeckým poznaním, popierajúc význam vedeckého poznania. Ešte stáročia po ňom opakovali predstavitelia cirkvi v rôznych obmenách jeho princíp: *credo quia absurdum est*.

Keď sa takýto postoj k vedeckému poznaniu stával postupne nebezpečným pre samotnú cirkev, Tomáš Akvinský v 13.